

**UCHWAŁA NR XXIV/259/12
RADY MIEJSKIEJ W KOBYŁCE**

z dnia 28 grudnia 2012 r.

w sprawie przyjęcia "Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Kobyłka na lata 2012 - 2015"

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) w związku z art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Po uzyskaniu pozytywnej opinii Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie, przyjmuje się "Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Kobyłka na lata 2012-2015", stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Kobyłka.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodnicząca Rady
Miejskiej

Ewa Jaźwińska

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA KOBYŁKA NA LATA 2012-2015

PAŹDZIERNIK 2012 R.

- I. Wprowadzenie;
- II. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami;
- III. Uwarunkowania formalno-prawne;
- IV. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa narodowego;
 - 1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
 - 2. Zabytki i ich ochrona w krajowych i wojewódzkich dokumentach o charakterze pomocniczym;
- V. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie Miasta Kobyłka;
- VI. Cele programu w świetle Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- VII. Ogólna charakterystyka zasobów:
 - zarys historii Kobyłki;
 - zabytki Miasta Kobyłka:
 - a. obiekty włączone do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
 - b. obiekty uznane za zabytkowe w Kobyłce;
- VIII. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń.
- IX. Zasady ochrony i zadania do realizacji wynikające z programu.
- X. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kobyłka na lata 2012-2015.

I. Wprowadzenie

Podstawowym celem opracowania programu opieki nad zabytkami jest określenie zasadniczych kierunków działań oraz kluczowych zadań, jakie winny być realizowane w celu poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego Miasta Kobyłka dla zachowania śladów przeszłości.

Zachowanie, ochrona i konserwacja zabytków to jeden z najważniejszych interesów publicznych - prawidłowe zachowanie dóbr kultury i dziedzictwa narodowego wpływa na kształtowanie się tożsamości lokalnej.

Obowiązek opracowania programu wynika z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i ma na celu poprawę stanu zachowanych zasobów kulturowych przez właściwe eksponowanie walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystanie w celach edukacyjnych i wychowawczych, rozwój turystyki, a także cele społeczne i gospodarcze.

Program opieki nad zabytkami dla Miasta Kobyłka jest dokumentem pomocniczym i uzupełniającym, nie ma on charakteru aktu prawnego. Program opieki nad zabytkami jest elementem samorządowej polityki strategicznej służącym podejmowaniu działań w celu poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego na terenie gminy.

Program opieki nad zabytkami wymaga cyklicznej aktualizacji z uwagi na zmieniające się przepisy prawa oraz zmieniające się uwarunkowania gospodarcze i kulturowe, a także zmieniający się stan zasobów dziedzictwa kulturowego.

Ileć w opracowaniu mowa jest o:

- **ustawie** – rozumie się przez to ustawę z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz.1568 z późn. zm.);
- **programie** – rozumie się przez to „Program opieki nad zabytkami Miasta Kobyłka na lata 2012 -2015”;
- **gminie** – rozumie się przez to Gminę Miejską Kobyłka;
- **ewidencji** – rozumie się przez to Gminną Ewidencję Zabytków Miasta Kobyłka, prowadzoną w formie papierowej i elektronicznej;
- **zabytku** – rozumie się przez to nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- **zabytku nieruchomym** – rozumie się przez to w szczególności: krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji (art.6 ust. 1 pkt 1 ustawy);
- **zabytku ruchomym** – rozumie się przez to w szczególności: dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji (art.6 ust. 1 pkt 2 ustawy);
- **zabytku archeologicznym** – rozumie się przez to w szczególności: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej (art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy);
- **krajobraz kulturowy** to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze (art.3 pkt 14 ustawy); Ochronie podlegać mogą **nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne** nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art.6 ust.2 ustawy).

II. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami ma na celu w szczególności:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami dla gminy miejskiej Kobyłka opracowano również na podstawie:

- Ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.);
- Gminnego programu opieki nad zabytkami –poradnik metodyczny. Praca zespołowa. Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków Warszawa 2008r.;
- Strategii Rozwoju Kraju 2020;
- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020 (aktualizacja);
- Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, 2004 r.;
- Regionalnego Planu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013;
- Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2012-2015;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kobyłka;
- Rejestru i ewidencji zabytków nieruchomości Województwa Mazowieckiego;
- Rejestru i ewidencji stanowisk archeologicznych Województwa Mazowieckiego
- Wykazu Gminnych Ewidencji-Województwa Mazowieckiego, listopad 2010;
- Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego północnej części Miasta Kobyłka
- Uchwały nr XLIV/447/10 Rady Miejskiej w Kobyłce z dnia 25 maja 2010 roku
- Uchwały nr XV/160/12 Rady Miejskiej w Kobyłce
- Strategii rozwoju Miasta Kobyłka na lata 2012- 2014

III. Uwarunkowania formalno - prawne

Podstawowym aktem prawnym regulującym przepisy prawa dotyczące ochrony dziedzictwa narodowego jest Konstytucja Rzeczypospolitej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Zgodnie z art. 5, art. 6 i art. 86 Ustawy zasadniczej ochrona zabytków jest obowiązkiem państwa i każdego obywatela.

Jednym z głównych aktów prawa regulującym szczegółowo zasady ochrony i opieki nad zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

Ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań władczych (decyzje administracyjne) mających na celu trwałe zachowanie zabytku, kontrolę stanu zachowania, zapobieganie zagrożeniom, a także uwzględnienie zadań ochronnych i w zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami ma charakter zindywidualizowany, odpowiedzialnym za jej realizację jest właściciel, posiadacz obiektu zabytkowego (art. 5 ustawy). Powinien on zachować zabytek w jak najlepszym stanie, a także umożliwić dokonanie badań naukowych i konserwatorskich.

Ustawa o samorządzie gminnym określając zadania własne gminy, wymienia również te, które bezpośrednio lub pośrednio odnoszą się do ochrony zabytków. Należą do nich sprawy:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska oraz gospodarki wodnej,
- gminnych dróg, ulic, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- kultury fizycznej i turystyki, zieleni i zadrzewienia,
- cmentarzy gminnych,
- utrzymania gminnych obiektów, urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- promocji gminy.

Według art.71 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w przypadku gdy tytuł prawny do zabytku posiada jednostka samorządu terytorialnego, sprawowanie opieki nad zabytkami, określonej w art. 5 ustawy, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, jest zadaniem własnym tej jednostki. Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest również ustawowym zadaniem samorządów, o czym stanowi ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. Nr 142 poz. 1591 z 2001 r. z późn. zm.).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy o samorządzie gminnym zadaniem własnym gminy jest „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty (...). W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowych.

Przepisy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad nimi zostały ujęte w wielu aktach prawnych, m.in. w:

- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2010 r. Nr 243 poz. 1623 z późn. zm.),

- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 647),
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tekst jednolity Dz.U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 406).

IV. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa narodowego

1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami powinien określać Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, którego projekt powstał w 2005 r., jednak do dnia dzisiejszego nie został on uchwalony.

Program kształtuje strefę ochrony poprzez wskazanie kilku podstawowych zasad konserwatorskich:

- zasady *primum non nocere* - po pierwsze nie szkodzić,
- zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
- zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
- zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
- zasady odwracalności metod i materiałów,
- zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

W dniu 10 maja 2004 r. Minister Kultury zatwierdził Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.

Zgodnie z Tezami KPOZiOnZ powinien uwzględniać:

- stan zabytków;
- stan służb konserwatorskich;
- stan opieki nad zabytkami;
- stan uregulowań prawnych;
- stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.

Kolejnymi dokumentami określającymi strategiczne cele państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad nimi są:

- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 (Warszawa 2004), która wskazuje główne kierunki narodowej strategii rozwoju kultury, analizę wykorzystania środków EOG w latach 2004-2006 oraz możliwości finansowania kultury ze środków wspólnotowych na programy operacyjne.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. Program ten jest zgodny z narodowym planem rozwoju oraz założeniami do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami. Podstawą do sformułowania Narodowego Programu Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” jest uznanie sfery dziedzictwa narodowego za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

2. Zabytki i ich ochrona w krajowych i wojewódzkich dokumentach o charakterze pomocniczym:

a. Strategia Rozwoju Kraju 2020.

„Rząd przyjął średniookresową Strategię Rozwoju Kraju 2020 r., która określa cele rozwojowe Polski na najbliższe osiem lat. Wskazuje ona najważniejsze zadania państwa (wraz z szacunkami finansowymi), które należy zrealizować, by przyspieszyć rozwój kraju i osiągnąć zakładane cele społeczne i gospodarcze. Przyjęcie przygotowanej przez MRR strategii, potwierdza kluczową rolę resortu jako instytucji odpowiedzialnej za dalekosiężne planowanie strategiczne. Strategia proponuje podejście dwukierunkowe, polegające na jednoczesnym usuwaniu barier i słabości polskiej gospodarki oraz wykorzystaniu jej mocnych stron. Oparta jest na scenariuszu stabilnego rozwoju. Główne zadania w tym obszarze to polepszenie sytuacji finansów publicznych oraz wypracowanie nowych przewag konkurencyjnych polskiej gospodarki, opartych na wiedzy, kapitale intelektualnym, kapitale społecznym i rezultatach cyfryzacji. Działania, które należy podjąć to m.in. dalszy rozwój systemu transportowego (poprawa dostępności komunikacyjnej), modernizacja systemu kształcenia w kierunku najbardziej aktualnej wiedzy i rozwoju kreatywności oraz umiejętności współpracy, upowszechnienie modelu uniwersytetu trzeciej generacji, czyli łączącego edukację i badania z wdrażaniem innowacji i biznesem, ułatwienie finansowania działalności przedsiębiorstw czy wsparcie dla cyfryzacji i nowoczesnych technologii. Wspierana będzie także specjalizacja regionów oparta na ich zasobach i możliwościach rozwojowych. Powyższe działania powinny być prowadzone z poszanowaniem środowiska naturalnego.”

b. Strategia rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 - aktualizacja, uchwalona w dniu 29 maja 2006 r.

W uchwalonym dokumencie znajdują się zapisy celów i kierunki działań uwzględniające zmiany zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań rozwoju regionu, a także determinanty unijnej i krajowej polityki regionalnej. Strategia wskazuje kierunki strategiczne ochrony zabytków tj. rozwój, promocja i jej zwiększanie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, rewitalizację obszarów miejskich i wiejskich, wzmocnienie tożsamości lokalnej i aktywizację rynku pracy.

„Ważną przesłanką do podjęcia prac weryfikujących strategię rozwoju województwa jest zapowiedź dalszej decentralizacji programowania rozwoju regionalnego. Dotychczasowy Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego zostanie zastąpiony 16 regionalnymi programami operacyjnymi. Tym samym wzrośnie ranga strategii wojewódzkiej, gdyż stanie się ona bezpośrednią podstawą do projektowania działań operacyjnych.(...) Czynnikiem w istotny sposób wpływającym na wizerunek regionu i standard jakości życia jego mieszkańców są instytucje kultury i zasoby dziedzictwa kulturowego.

Mazowsze spełnia w tej dziedzinie rolę szczególną, z uwagi na znaczenie Warszawy, jako centrum kulturalnego o znaczeniu narodowym z wielością wyspecjalizowanych instytucji kultury i rozrywki. W szczególności jest ona największym w kraju ośrodkiem teatralnym, skupiającym ok. 30 placówek. Ważniejsze instytucje teatralne i muzyczne działają ponadto w Płocku i Radomiu. Liczba tych instytucji, a także przedstawień i koncertów w skali województwa zmniejsza się. Na Mazowszu funkcjonuje około 100 muzeów, w większości w Warszawie, ponad 1000 bibliotek o najliczniejszym księgozbiorze w kraju, a pod względem liczby zarejestrowanych zabytków region zajmuje 4. miejsce w Polsce. Na Mazowszu znajduje się około 130 historycznych miast, a także cenne krajobrazy historyczne.

Cenną spuściznę stanowią liczne zabytki sakralne (w tym drewniane) oraz budowle fortyfikacyjne (np. Twierdza Modlin) i poprzemysłowe (np. fabryka sztućców Norblina), a także zespoły dworskie i pałacowo-parkowe. Znaczącym elementem środowiska kulturowego są zabytkowe cmentarze i miejsca bitew wyzwoleńczych z różnych okresów historycznych. (...)Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego będzie realizowana zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem krajowym i wspólnotowym. Wśród najważniejszych dokumentów krajowych należy wymienić:

- ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa;
- ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- ustawę z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego;
- ustawę z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych i ustawy budżetowe;
- ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju wraz z projektem zmiany ustawy;
- ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o Funduszu Poręczeń Unijnych;
- ustawę z dnia 29 stycznia 2004 r. prawo zamówień publicznych;
- ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym, która umożliwi realizację wspólnych inicjatyw sektora publicznego i prywatnego.

c. Akty wspólnotowe:

- rozporządzenie Rady (WE) nr 1164/1994 z dnia 16 maja 1994 r. dotyczące ustanowienia Funduszu Spójności;
- rozporządzenie Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiające ogólne przepisy w sprawie funduszy strukturalnych;
- rozporządzenie (WE) nr 1783/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego;
- rozporządzenie (WE) nr 1784/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego;
- projekty Rozporządzeń (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady wprowadzające ogólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności w nowej perspektywie finansowej UE 2007 – 2013.”

d. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego z 2004 r.

Jest to drugi podstawowy dokument wyznaczający cele i kierunki rozwoju regionu w układzie przestrzennym. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego wskazuje jako priorytet ochronę zasobów naturalnych i kulturowych, zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego, architektury i urbanistyki, zapewnia on ochronę dziedzictwa kulturowego, krajobrazu i kształtowanie ładu przestrzennego.

e. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013.

„RPO WM jest jednym z 16 programów regionalnych, które będzie realizowana w *Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015 (SRK)* oraz *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007- 2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie (Narodowa Strategia Spójności)*. Jednocześnie jest odzwierciedleniem polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa Mazowieckiego, której podstawę stanowi *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 (SRWM)*. Program będzie realizował cele SRWM, których współfinansowanie będzie możliwe z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Przy tworzeniu projektu programu uwzględnione zostały również zapisy odnowionej *Strategii Lizbońskiej* w zakresie rozwoju gospodarczego i wzrostu zatrudnienia.”
Głównym jego celem jest wzrost gospodarczy i wzrost zatrudnienia w województwie mazowieckim.

f. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2012-2015 przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwałą Nr 42/12 z 12 marca 2012 r.

„Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2012-2015 jest podstawowym dokumentem określającym politykę samorządu województwa w sferze sprawowania opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego racjonalnym wykorzystaniem. Głównym zamierzeniem Programu jest stworzenie warunków dla kreowania i realizowania zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami na terenie województwa mazowieckiego oraz

wykorzystanie dziedzictwa kulturowego jako czynnika wpływającego na rozwój gospodarczy i społeczny regionu.

Zawarty w niniejszym Programie hierarchiczny układ zamierzeń w tej sferze tworzą: wizja regionu, cel strategiczny, cele operacyjne i przyporządkowane im kierunki działań, a także zasady monitorowania oraz uwarunkowania realizacyjne – zestawienie głównych źródeł finansowania.”

Główne jego cele to:

- ochrona i zachowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa regionu;
- ochrona i zachowanie wartości dziedzictwa materialnego;
- ochrona zabytków ruchomych;
- ochrona zabytków archeologicznych;
- ochrona, dokumentacja i popularyzacja zasobów o szczególnej wartości decydujących o specyfice regionu (najcenniejszych i charakterystycznych);
- ochrona i kreowanie krajobrazów kulturowych zachowujących tożsamość kulturową i walory krajobrazowe, w tym komponowanych ciągów zieleni;
- kształtowanie i ochrona przestrzeni historycznych miast i wsi;
- rewitalizacja historycznych ośrodków życia kulturalnego;
- pielęgnowanie tradycji i lokalnego folkloru w powiązaniu z zasobami dziedzictwa materialnego;
- popularyzacja i zwiększanie dostępności do zasobów dziedzictwa.

V. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie Miasta Kobyłka wyznaczające kierunki polityki przestrzennej gminy

1.Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kobyłka (Uchwała Nr XLIV/447/10 Rady Miejskiej w Kobyłce z dnia 25 maja 2010 r.).

Studium wskazuje obszary objęte ochroną dóbr kultury na podstawie ustawy o ochronie dóbr kultury i muzeach. Studium wskazuje jako główną formę ochrony zabytków Rejestr zabytków, a także strefy ochrony konserwatorskiej wymienione w wykazie obiektów objętych ochroną konserwatorską. Studium wskazuje elementy kultury materialnej występujące na terenie Miasta Kobyłka objęte ochroną konserwatorską tj. historyczne układy przestrzenne, obiekty włączone do Rejestru zabytków, obiekty znajdujące się w ewidencji konserwatorskiej, a także tereny objęte strefą ochrony archeologicznej, tj.:

- obszary i obiekty chronione-środowisko przyrodnicze;
- obszary i obiekty chronione-środowisko kulturowe:
 - a) obiekty znajdujące się w Rejestrze zabytków;
 - b) tereny włączone do Rejestru Konserwatora Zabytków;
 - c) obiekty włączone do Ewidencji Konserwatora Zabytków;
 - d) strefa B ochrony konserwatorskiej;
 - e) strefa E ochrony ekspozycji;
 - f) stanowiska archeologiczne.

„Obiekty objęte ochroną konserwatorską:

Na terenie Kobyłki znajduje się wiele zabytków. Najcenniejszym jest tzw. „perła baroku”, czyli barokowy kościół pw. św. Trójcy. Fundatorem kościoła był biskup Marcin Załuski. Budowę rozpoczęto w 1741 roku. Projektantami świątyni, w stylu rokokowym, byli Guido Antonio Longhi z Wenecji i Jakub Fontana, znany architekt warszawski. Prace budowlane trwały do 1796 roku. Mimo zniszczeń w czasie powstania kościuszkowskiego, wojen napoleońskich i w latach II wojny światowej odnowiony Kościół pod wezwaniem Świętej Trójcy jest obecnie jednym z najcenniejszych polskich zabytków budownictwa sakralnego XVIII wieku. Na miejscowym cmentarzu, przy ul. Ks. Marmo, założonym w początkach XIX wieku, znajdują się dwie kaplice. Pierwsza murowana zbudowana w 1837 roku dla rodziny Matuszewskich i Pieniżków z ich herbami Topór i Odrowąż umieszczonymi na froncie Kaplicy. Druga - pseudoromańska z 1927 roku rodziny Orszaghów, wykonana z głazów granitowych. Przy drogach w Kobyłce stoi także kilka krzyży, które wyznaczają mogiły żołnierzy poległych w bitwie 1794 roku. Jeden z nich osadzony na kamiennym cokole, znajduje się przy skrzyżowaniu ulic Kraszewskiej i Dojazdowej. Rynek Kobyłki (aktualnie skwerek przy kościele Św. Trójcy) dawne centrum życia osady, ma rzadko spotykany kształt trójkąta. Stronę wschodnią zajmował dwór właścicieli majątku, którego fragmenty pozostały po dzień dzisiejszy. Murowana kapliczka znajdująca się nieopodal kościoła, wzniesiona została dla upamiętnienia wojny 1920 r. Ciekawą formę budownictwa drewnianego początku XX wieku prezentuje willa „Żabusinek” przy ul. Załuskiego. Stara wieś włościańska, uprzednio drewniana, zajmowała południową stronę ulicy Kościelnej.

2. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego północnej części Miasta Kobyłka, Uchwała Rady Miasta Nr XVI/ 172/04 z dnia 15 stycznia 2004 r.

1) Bez zgłoszenia i uzyskania zezwolenia właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, nie wolno zabytków przerabiać, odnawiać, rekonstruować, zabudowywać, odbudowywać, zdobić, uzupełniać, rozkopywać ani dokonywać żadnych innych zmian.

2) Wyznacza się strefę **B** ochrony konserwatorskiej określoną na rysunku planu.

a) Wszelkie zagospodarowanie, zabudowa i użytkowanie w granicach strefy **B** musi zmierzać do:

- zachowania historycznego układu ulic i placów oraz historycznych linii zabudowy;
- zachowania historycznego układu otoczenia kościoła pod wezwaniem Świętej Trójcy;
- rewitalizacji i modernizacji zabytkowej zabudowy oraz zabudowy o lokalnych wartościach kulturowych;
- dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie lokalizacji, skali, bryły, zachowania podziałów parcelacyjnych oraz nawiązania form współczesnych do lokalnej tradycji architektonicznej;
- porządkowania przestrzeni, biorąc w szczególności: nawierzchnie, detale architektoniczne, stopniową eliminację nadziemnych linii elektroenergetycznych i telefonicznych oraz dążenie do ujednolicenia tablic reklamowych;
- dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zabytkowych zespołu poprzez lokowanie głównie programu usług kultury i usług publicznych;
- utrzymania powiązań przestrzennych historycznego centrum z otaczającymi zespołami zabudowy poprzez osie perspektywiczne;
- podkreślenia promienistego układu dawnych ulic poprzez wprowadzenie ciągów zieleni przyulicznej;
- utrzymania charakteru i formy parku podworskiego z zakazem parcelacji terenu.

b) W obrębie strefy **B** ustala się obowiązek zgłoszenia właściwemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków wszelkich inwestycji związanych z rozbudową, nadbudową i przebudową obiektów istniejących oraz realizacji nowych inwestycji wpływających na przestrzeń.

c) Usuwanie drzew i krzewów w obrębie strefy **B** wymaga uzyskania zezwolenia właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

5) Wyznacza się strefę **E** ochrony ekspozycji określoną na rysunku planu.

a) Wszelkie zagospodarowanie i użytkowanie w granicach strefy **E** musi zmierzać do wyłączenia terenu spod wszelkiej zabudowy zakłócającej wgląd na sylwetę kościoła i jej dominację w krajobrazie.

b) W obrębie strefy **E** ustala się obowiązek zgłoszenia właściwemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków wszystkich nowych inwestycji mogących mieć wpływ na zmianę warunków ekspozycji krajobrazu kulturowego.

6) Wyznacza się konserwatorską strefę obserwacji archeologicznej określoną granicą strefy na rysunku planu. W zasięgu konserwatorskiej strefy obserwacji archeologicznej prowadzenie wszelkich działań realizacyjnych, w tym dotyczących infrastrukturalnych inwestycji liniowych, wymaga nadzoru archeologicznego i uzgodnienia z właściwym Konserwatorem Zabytków.

7) Plan wskazuje stanowiska archeologiczne będące w wykazie stanowisk archeologicznych Województwa Mazowieckiego zgodnie z rysunkiem planu. W zasięgu stanowisk archeologicznych wszelkie działania realizacyjne, w tym związane z elementami infrastruktury technicznej, muszą być poprzedzone przeprowadzeniem archeologicznych badań wykopaliskowych lub mieć zapewniony stały nadzór archeologiczny i uzgodnienie z właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.”

3. Strategia rozwoju Miasta Kobyłka na lata 2012-2024 z dnia 26 kwietnia 2012 r.

Miasto Kobyłka założyło w powyższej Strategii zaangażowanie Miasta w ochronę bazyliki przed uciążliwościami komunikacyjnymi, a także o prawidłowe jej eksponowanie. Założono również, że Miasto podejmie w latach 2011-2013 działania zmierzające do zachowania w należytym stanie Pałacyku na Źródniku.

VI. Cele programu w świetle Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa, iż opracowanie programu opieki nad zabytkami ma na celu:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania przestrzennego kraju.
2. Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanów ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

VII. Ogólna charakterystyka zasobów

1. Zarys historii miasta Kobyłka:

„Ziemie, na których znajduje się obecnie miasto Kobyłka należą do historycznego Mazowsza. Tereny miasta w średniowieczu pokryte były ogromnymi lasami, bagnami i torfowiskami oraz położone daleko od centrów gospodarczych i politycznych. W XII w. na

teren dzisiejszego miasta Kobyłka leżała wieś, złożona z niespełna kilku chałup. W XIII wieku gęstość zaludnienia wynosiła 1 osobę na 1 km². Jeszcze w XVI wieku region należał do najsłabiej zaludnionych i zagospodarowanych obszarów Mazowsza. Pierwsza udokumentowana wzmianka historyczna o mieście pochodzi z początku XV w. Istniejąca osada nosiła pierwotnie nazwę Targowa Wola ze względu na odbywające się w niej targi końskie. Później używano nazwy Kobelka (mapa kwatermistrzowska). W wieku XVIII próbowano wprowadzić nazwę Załuszczyn (od rodziny Załuskich). Ożywienie gospodarcze nastąpiło dopiero w II połowie XIV wieku. Parafię w Kobyłce założono już przed rokiem 1415. Łączyło się to z nasileniem kolonizacji Mazowsza, przeniesieniem stolicy księstwa z Czerska do Warszawy oraz polityką Kazimierza Wielkiego. Po włączeniu w 1525 roku Mazowsza do Korony, Kobyłka stanowiła tzw. królewszczyznę, czyli dobra państwowe należące do króla. Kobyłka od II połowy XVI wieku należała do rodziny Opackich, a w XVIII wieku do Załuskich, którzy nadali jej przywilej miejski. Biskup Marcin Załuski, sufragan plocki zamieszkujący często w Kobyłce, podarował ją jezuitom, którzy władali nią w latach 1755-1773.

W II połowie XVIII wieku, szczególnie po I rozbiorze Polski, ożywienie polityczne i gospodarcze objęło również tereny miasta Kobyłka, które było miejscem ważnych przedsięwzięć. W 1776 Gautiede Salgues zorganizował tu szkołę rolniczą, natomiast około roku 1781 kolejny właściciel Kobyłki, hrabia Aleksander Unrug założył „persjarnię”, wytwarzającą pasy jedwabne i złotolite –kontuszowe oraz dla gwardii koronnej. Konkurowały one z innymi tego typu wyrobami, szczególnie pasami wytwarzanymi w Słucku i Buczaczu.

Główną rolę w manufakturze odgrywali Francuz, Szczepan Filsjean i Franciszek Solimand. Z fundacji biskupa Marcina Załuskiego architekci włoscy Guido Antonio Longhi i Jakub Fontana zbudowali piękną świątynię w stylu późnego baroku, uchodzącą za jedną z najcenniejszych budowli sakralnych w Polsce. Założono tu również fabrykę mydła.

W Powstaniu Kościuszkowskim społeczeństwo regionu wykazało patriotyczną postawę. W kwietniu 1794 roku w czasie Insurekcji Warszawskiej mieszkańcy Kobyłki, głównie robotnicy manufaktury Filsjeana, wypędzili z miasta stacjonujący tam oddział Kozaków. 26 października 1794 r. pod Kobyłką stoczono wielką bitwę z korpusem wojsk rosyjskich dowodzonym przez generała Aleksandra Suworowa. Bohaterska postawa powstańców pod Kobyłką osłoniła odwrót na Pragę pozostałym wojskom korpusu gen. Stanisława Mokronowskiego i umożliwiła obronę Pragi. Kobyłka odniosła wtedy dotkliwe straty – uległa zniszczeniu jedna wieża kościoła oraz persjarnia.

W wyniku trzeciego rozbioru Polski w 1795 roku region został podzielony między Prusy i Austrię. Linia podziału przebiegała w pobliżu Warszawy. Marki, Zielonka i Ząbki znalazły się w zaborze pruskim, a pozostałe tereny z Radzyminem, Kobyłką i Wołominem w zaborze austriackim. Komory celne austriackie umieszczono m.in. w Kobyłce. Polityka władz zaborczych hamowała rozwój osady (Kobyłka utraciła przywilej miejski).

Po klęsce Prus w wojnie z Napoleonem ziemie zaboru pruskiego na Mazowszu znalazły się w Księstwie Warszawskim. Weszły one w skład departamentu warszawskiego. Taki podział utrzymał się również po upadku Napoleona i likwidacji Księstwa Warszawskiego. W roku 1812 przez teren powiatu przechodziła część wojsk francuskich w wielkiej wyprawie na Moskwę.

W 1825 r. Kobyłka liczyła 28 domów i 350 mieszkańców. Królestwo Polskie w latach 1815 – 1830 przeżywało szybki rozwój. Powstanie Listopadowe, które wybuchło w Warszawie 29 listopada 1830 roku, przerodziło się w regularną wojnę polsko – rosyjską i objęło swoim zasięgiem również część obecnych terenów miasta.

Na ożywienie gospodarcze duży wpływ miało wybudowanie drogi bitej z Warszawy do Radzymina, która dalej łączyła Warszawę z Wyszkowem i Białymstokiem oraz oddanie do użytku w 1862 roku linii kolejowej Warszawa – Petersburg. Ta druga inwestycja przebiegająca przez Ząbki, Zielonkę, Kobyłkę i Wołomin miała zasadnicze znaczenie dla rozwoju miasta. W 1867 roku podzielono powiat stanisławowski przypisując Kobyłkę do powiatu radzyńskiego. Taki stan administracji przetrwał aż do I wojny światowej. Wyraźne przemiany cywilizacyjne dokonały się w regionie dopiero w ostatniej ćwierci XIX wieku.

Po zniesieniu pańszczyzny i uwłaszczeniu chłopów w 1864 roku zaczął się okres szybkiego uprzemysłowienia i rozwoju gospodarki typu kapitalistycznego. Sprzyjały temu ulepszone drogi oraz rozwój bliskiej Warszawy.

Na początku sierpnia 1915 roku rejon powiatu znalazł się pod okupacją niemiecką. Po odzyskaniu niepodległości w listopadzie 1918 roku przywrócone zostały w dawnych granicach powiaty radzyński, miński i warszawski.

W sierpniu 1920 roku tereny ówczesnego powiatu radzyńskiego był miejscem wielkiej Bitwy Warszawskiej. Tędy szło główne uderzenie bolszewików na stolicę.

Czasy II Rzeczypospolitej były okresem rozwoju gospodarczo – społecznego. Dobrze rozwijało się szkolnictwo. W latach 1917-1939, dzięki dobrej komunikacji i zdrowemu klimatowi Kobyłka nabiera charakteru ośrodka wypoczynkowego dla stolicy. W 1921 r. Kobyłka liczyła 85 domów i 535 mieszkańców.

Już 1 września 1939 roku nad terenem powiatu rozgrywały się walki powietrzne. Od 27 października 1939 roku region administracyjnie należał do dystryktu warszawskiego Generalnej Guberni. Od początku okupacji na terenie powiatu zaczął organizować się podziemny ruch oporu. Najpierw była to partyzantka powrześniowa, która reprezentowała głównie Organizacja Wojskowa „Wilki”. Na początku 1940 roku ukonstytuowały się w powiecie struktury Związku Walki Zbrojnej. Konspiracyjna działalność na terenie powiatu prowadziła też Narodowa Organizacja Wojskowa podlegająca Stronnictwu Narodowo-Demokratycznemu. Ośrodkami działalności NOW były Wołomin, Radzymin, Kobyłka i Jadów. Część żołnierzy tej organizacji w 1942 roku włączyła się do Armii Krajowej, a część działała w nowoutworzonych Narodowych Siłach Zbrojnych. Ośrodkiem NSZ był Wołomin, a oddziały tej organizacji działały m.in. w Kobyłce.

Organizował się również konspiracyjny ruch ludowy. 29 lipca 1944 roku na teren powiatu radzyńskiego wkroczyły wojska sowieckie. Następnego dnia ich czołgi z 3 Korpusu Pancernego 2 Armii zajęły Wołomin, Kobyłkę i Radzymin.

W związku z wyzwoleniem południowych terenów Obwodu, jednostki AK uczestniczące w Akcji „Burza” zostały przemianowane na pododdziały 32 Pułku Piechoty Armii Krajowej, wchodzącego w skład 8 Dywizji. Działania bojowe w ramach „Burzy” zbiegły się z walkami, które prowadził na tym terenie sowiecki 3 Korpus Pancerny. Bitwa, jaka toczyła się w rejonie Radzimina i Wołomina, była największa bitwa pancerna na ziemiach polskich w II wojnie światowej. Zakończyła się ona klęską 3 Korpusu. Na polach bitwy pozostało około 300 zniszczonych czołgów sowieckich. Po II wojnie światowej w 1950 r. Kobyłka liczyła 5.212 mieszkańców. Po „wyzwoleniu” przeprowadzono zmiany w administracji państwowej. W regionie warszawskim były one niewielkie. Przywrócono w dawnych granicach powiat radzyński. W 1952 roku siedzibę starostwa przeniesiono z Radzimina do Wołomina. W 1957 r. Kobyłka uzyskała prawa osiedla, a w 1961 r. liczyła już 8.592 mieszkańców. W 1962 r. zbudowano drogę Warszawa – Wołomin, która przyczyniła się do rozwoju miasta. W 1969 roku Kobyłka uzyskała prawa miejskie. W 1986 r. liczyła ona 12.586 mieszkańców. W 1993 roku włączono do niej część osiedla Turów i Kobyłak.

Dynamika rozwoju historycznej osady Kobyłka

- XII w. niewielka wioska – parę domostw
- XV w. nasilona kolonizacja całego Mazowsza, także Kobyłki
- w 1825 r. Kobyłka liczyła 28 domów i 350 mieszkańców
- w 1921 r. Kobyłka liczyła 85 domów i 535 mieszkańców
- w 1950 r. Kobyłka liczyła 5.212 mieszkańców
- w 1961 r. liczyła już 8.592 mieszkańców
- w 1986 r. liczyła ona 12.586 mieszkańców
- w 2008 r. liczyła 18 810 mieszkańców”

(Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kobyłka).

2. Zabytki miasta Kobyłka:

2.1 Pełną ochronę prawną obiektu zabytkowego zapewnia wpis do Rejestru zabytków prowadzonego przez właściwego miejscowo Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Na terenie Kobyłki w Rejestrze zabytków znajdują się:

- ul. Pieniążka, cmentarz parafialny ze starodrzewem (I poł. XIX w.), **Rej. Zab. Nr 1466 z dnia 20.02.1991 r.**

- ul. Pieniążka, ogrodzenie cmentarza z bramą (1803 r.), **Rej. Zab. Nr 1466 z dnia 20.02.1991 r.**

- ul. Kościelna, Kościół pw. Świętej Trójcy (1741-54 r.), **Rej. Zab. Nr 1047/23 z dnia 01.12.1953 r.**

- ul. Rumuńska 2, dom (pocz. XX w.), **Nr Rej. Zab. Nr 766 z dnia 12 październik 2007 r.**

2.2. Obiekty uznane za zabytkowe w Kobyłce, włączone do Gminnej Ewidencji Zabytków:

- ul. Pieniążka, cmentarz parafialny ze starodrzewem;
- ul. Pieniążka, ogrodzenie cmentarza z bramą;
- ul. Kościelna, Plebania;
- ul. Kościelna, Kościół pw. Świętej Trójcy;
- ul. Pieniążka, cmentarz, kaplica grobowa rodziny Orszagha;
- ul. Pieniążka, cmentarz, kaplica grobowa Matuszewskich i Pieniążków;
- ul. Cicha 8, dom;
- ul. Kościuszki 8, dom;
- ul. Poniatowskiego, budka dróżnika;
- ul. Orszagha 2, dom;
- ul. Ręczajska 1, dom;
- ul. Rumuńska 2, dom;
- ul. Słowackiego 16 Willa „Uroczą”;
- ul. Warszawska 8, dom;
- ul. Warszawska, dom;
- ul. Wspólna 8, dom (budynek południowy);
- ul. Wspólna 8, dom (budynek północny);
- ul. Wygonowa, park;
- ul. Załuskiego 102, dom;
- ul. Żymirskiego 28, dom;
- ul. Żymirskiego 44, dom;
- ul. Żymirskiego 45, dom;
- ul. Żymirskiego 57, dom;

2.3 Stanowiska archeologiczne Miasta Kobyłka:

1. Kobyłka AZP 23/54-68/3, ślad osadnictwa (mezolit, neolit);
2. Kobyłka AZP 23/55-68/3, ślad osadnictwa (okres nowożytny);
3. Kobyłka AZP 24/55-68/2, ślad osadnictwa (kultura przeworska, epoka kamienia, kultura ceramiki grzebykowo-dołkowej);
4. Kobyłka AZP 26/54-68/4, ślad osadnictwa (epoka brązu-wcz. fazy?), ślad osadnictwa (hal? Or?);
5. Kobyłka AZP 27/54-68/5, ślad osadnictwa (starożytność, epoka brązu?), ślad osadnictwa (or), ślad osadnictwa (średniowiecze);
6. Kobyłka AZP 28/54-68/6, ślad osadnictwa (późny neolit, wczesny brąz);
7. Kobyłka AZP 29/54-68/7, osada (kultura łużycka, epoka brązu), cmentarzysko (pl/or);
8. Kobyłka AZP 30/54-68/8, ślad osadnictwa (pal-mezolit), ślad osadnictwa (późny neolit, wczesny brąz);
9. Kobyłka AZP 31/54-68/9, ślad osadnictwa (epoka kamienia, wczesny brąz), ślad osadnictwa (późny neolit? Wczesny brąz?), ślad osadnictwa (epoka brązu), ślad osadnictwa (późny rzym.- wędrówka ludów);
10. Kobyłka AZP 32/54-68/10, ślad osadnictwa (kultura trzciniecka, wczesny brąz);
11. Kobyłka AZP 37/54-68/11, ślad osadnictwa (wczesne średniowiecze);
12. Kobyłka AZP 44/54-68/12, cmentarzysko (kultura przeworska, or. wczesny);
13. Kobyłka AZP 45/54-68/13; skarb (okres nowożytny, po 1794 r.);
14. Kobyłka AZP 46/54-68/14, ślad osadnictwa (paleolit, mezolit);
15. Kobyłka AZP 47/54-68/15, ślad osadnictwa (epoka kamienia), ślad osadnictwa (grz. dołków, neolit), ślad osadnictwa (kultura trzciniecka, wczesna epoka brązu);
16. Kobyłka AZP 49/54-68/16, ślad osadnictwa (kultura trzciniecka, wczesny brąz).

W Gminnej ewidencji zabytków znajdują się:

1. zabytki nieruchome, włączone do Rejestru zabytków;
2. inne zabytki nieruchome znajdujące się w Wojewódzkiej ewidencji zabytków;
3. zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Lista zabytków została opracowana na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Kobyłka w formie zbioru 39 kart adresowych zabytków nieruchomych, sporządzonej w 2012 r. wraz z obiektami znajdującymi się w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków prowadzonej przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

VIII. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń

Mocne strony:

- Dobry stan niemal wszystkich zabytków i wszystkich obiektów sakralnych (w stanie ruiny wyłącznie dom położony przy ul. Żymirskiego 44).
- Zachowanie obiektów o dużej wartości kulturowej: sakralnych wraz z cmentarzami, pojedynczych mieszkalnych z zielenią komponowaną.
- Atrakcyjne położenie przyrodniczo - krajobrazowe i klimatyczne, stwarzające bardzo dobre warunki do rozwoju turystyki, ekoturystyki, agroturystyki i rekreacji.
- Działania władz Miasta na rzecz promocji regionu, rozwoju turystyki i ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Strony słabe:

- Rozwój budownictwa mieszkalnego dewaloryzujący historyczne układy przestrzenne;
- Nieprawidłowe modernizacje obiektów zabytkowych (prowadzone często bez wymaganych zezwoleń) powodujące czasem bezpowrotną utratę wartości historycznych i kulturowych.
- Małe wykorzystanie Funduszy Unii Europejskiej.
- Zbyt niskie środki budżetowe i prywatne przeznaczone na remonty i konserwację obiektów zabytkowych.
- Brak środków przeznaczonych na badania naukowe zabytków.
- Mała skala działań promocyjnych i edukacyjnych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Słabo rozwinięta baza turystyczna, niewykorzystanie niezaprzeczalnych walorów turystycznych Gminy.
- Niska świadomość społeczna dla znaczenia ochrony i opieki nad zabytkami.

Zagrożenia:

- Zacieranie walorów historycznych obiektów zabytkowych przez przypadkowe, a często i bezprawne przebudowy i modernizacje powodujące ich dewaloryzację.
- Wydawanie zezwoleń na nową zabudowę mieszkaniową i użytkową rozbieżną ze stylistyką historyczną regionu.
- Stosowanie nowoczesnych materiałów, technologii lub kolorystyk niedostosowanych do historycznego charakteru zabudowy.
- Nośniki reklamowe wpływające wizualnie negatywnie na otoczenie obiektów i zespołów zabytkowych, często instalowanych również na samych obiektach.
- Nieskuteczna egzekucja samowoli budowlanych.
- Degradacja środowiska naturalnego i jego zanieczyszczenie, dewastacja obiektów i zespołów zabytkowych.
- Niestabilność i powszechna nieznamość przepisów prawa.
- Niewłaściwe użytkowanie i komercjalizowanie obiektów zabytkowych.

Szanse:

- Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie ważności znaczenia ochrony i opieki nad zabytkami i wartości dziedzictwa kulturowego.
- Zwiększanie środków budżetu Miasta na prace remontowo-konserwatorskie obiektów i terenów zabytkowych.
- Lepsze pozyskiwanie i wykorzystanie funduszy UE, państwowych, resortowych na prace remontowo-konserwatorskie.
- Wzrost bazy agroturystycznej.
- Wzrost świadomości mieszkańców Miasta w zakresie poprawy estetyki otoczenia i właściwego użytkowania obiektów zabytkowych.
- Wykorzystanie doświadczeń międzynarodowych, państwowych i regionalnych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Popularyzowanie dobrych wzorców zagospodarowania i poszanowania obiektów zabytkowych.
- Przestrzeganie zapisów miejscowych planów zagospodarowania w zakresie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego.
- Szeroka promocja walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego Miasta Kobyłka.
- Wykorzystanie nowoczesnych narzędzi komunikacji (Internet, bazy informacji turystycznej) dla popularyzacji walorów przyrodniczych, krajobrazowych i zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy.

IX. Zasady ochrony i zadania do realizacji wynikające z programu

Ustala się następujące zasady i zadania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej na terenie Miasta Kobyłka:

- działania dotyczące obiektów zabytkowych i stanowisk archeologicznych objętych ochroną konserwatorską (znajdujących się w Rejestrze zabytków oraz włączonych do Gminnej ewidencji zabytków), wymagają uzgodnienia z organem właściwym ds. ochrony zabytków (MWKZ) i winny być realizowane przy uwzględnieniu przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków;
- należy uwzględnić wymagania dotyczące zasad utrzymania harmonijnego krajobrazu kulturowego, w tym zwłaszcza: utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania, w tym układów zabudowy miasta i historycznej sieci drogowej;
- ochroną należy objąć kapliczki i figury przydrożne;
- zachowanie historycznego układu założeń parkowych;
- prawidłowe eksponowanie obiektów zabytkowych i poprawa ich stanu zachowania;
- zahamowanie procesu degradacji obiektów zabytkowych;
- prawidłowe wykorzystanie obiektów zabytkowych do promocji Gminy;
- zwiększenie nacisku na lepsze pozyskiwanie środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- dokonywanie niezbędnych bieżących remontów i bieżących prac porządkowych obiektów zabytkowych oraz cmentarzy;
- prowadzenie i aktualizacja w ustawowym terminie Gminnej ewidencji zabytków;
- wspieranie rozwoju i powiększanie bazy gospodarstw agroturystycznych;
- wspieranie działań edukacyjnych i kultywujących dawne tradycje i obrzędy;
- przeciwdziałanie samowoli budowlanej;
- wspieranie działalności publicystycznej i wydawniczej poświęconej zabytkom i opiece nad zabytkami.

X. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami w Gminie Miejskiej Kobyłka na lata 2012-2015

Zasady finansowania Gminnego Programu Opieki nad zabytkami określa rozdział 7 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych spoczywa na właścicielu (posiadaczu) obiektu zabytkowego- osobie prawnej lub fizycznej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, będącej właścicielem zabytku, opieka nad zabytkiem stanowi jego zadanie własne. Finansowanie nie spoczywa wyłącznie na władzach samorządowych, opieka nad zabytkami, a więc i finansowanie spoczywa na właścicielu obiektu. Na wniosek właściciela (j.s.t. czy osoby prawnej i fizycznej) może być udzielona dotacja celowa. Finansowanie może pochodzić z różnych źródeł: krajowych i zagranicznych.

Zgodnie z art. 72 ustawy: na zasadach i w trybie określonym odrębnymi przepisami, prace konserwatorskie, restauratorskie roboty budowlane przy zabytkach będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych, zaliczanych do sektora finansów publicznych, są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki.

Art. 73 i 74 ustawy stanowią:

Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku. Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

1. ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa „Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego”;
2. wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Zgodnie z art. 77 ustawy dotacja może być przyznana na nakłady konieczne na:

1. sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
2. przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;
3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8. stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12. modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14. uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
17. zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Dotacje mogą być również przyznawane z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W przypadku tych dotacji, muszą one być realizowane zgodnie z programami operacyjnymi i priorytetami programów ogłaszanych corocznie przez właściwego Ministra.

Z programów i priorytetów ogłoszonych przez Ministra w 2011 r. najważniejsze są:

► „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet 1 - Ochrona zabytków, którego celem jest ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwacja i rewitalizacja zabytków oraz udostępnianie zabytków na cele publiczne. Dofinansowanie dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Do priorytetu nie kwalifikują się projekty realizowane przy udziale środków europejskich (np. Regionalnych Programów Operacyjnych). O dofinansowanie mogą starać się osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne (np. samorządowe jednostki kultury, kościoły lub związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe itp.).

Wnioskodawcami nie mogą być państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

► „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet 3 – Kultura ludowa, którego celem jest wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej, zachowanie i przekaz wartościowych elementów kultury ludowej oraz promowanie działań artystycznych będących twórczym upowszechnianiem elementów sztuki regionalnej, a także:

► „Infrastruktura kultury” - celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury; przedmiotem dofinansowania mogą być remonty, roboty budowlane, przebudowa (modernizacja) nieruchomości na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury, również przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji.

W latach 2011-2015 realizowany jest również Program Wieloletni KULTURA +, którego celem jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym w ośrodkach wiejskich i wiejsko-miejskich.

Kolejnym źródłem finansowania są dotacje udzielane przez Mazowieckiego Konserwatora Zabytków ze środków budżetu państwa.

Na renowację parków wiejskich i miejskich oraz na rewitalizację pomników przyrody dotacje można uzyskać ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Kolejno można wymienić dotacje samorządu województwa dla j.s.t. na realizację działań z zakresu kultury i sztuki, środki własne Miasta Kobylka, dotacje Samorządu Województwa Mazowieckiego, Samorządu Powiatu, Gminy, granty, nagrody samorządu województwa dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych (zgodnie z art. 81 ustawy):

1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy lub powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77 ustawy, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru).

Kolejno:

Fundusz Kościelny (przeznaczony głównie na renowację obiektów sakralnych).

Ze środków UE pozyskać głównie można środki na projekty związane z adaptacją (renowacją i konserwacją) na cele kulturalne obiektów historycznych, na rewitalizację historycznych obszarów miejskich (w tym popegeerowskich, powojennych czy przemysłowych).

Jednym ze źródeł finansowania mogą być również kredyty preferencyjne lub komercyjne.

Wnioski:

Miasto Kobyłka to gmina miejska, położona w powiecie wołomińskim i województwie mazowieckim, położone w odległości ok. 17 km od centrum Warszawy w kierunku północno-wschodnim na Równinie Wołomińskiej w centrum Niziny Mazowieckiej. Miasto ma dogodne połączenia kolejowe i autobusowe ze stolicą, leży na trasie kolejowej do Białegostoku. Kobyłka graniczy z Zieloną, Markami, Radzyminem oraz Wołominem. Dzielnice Kobyłki to: Antolek, Mareta, Grabicz, Kobyłak, Kolonia Chór, Sosnówka, Żalasek, Piotrówek, Jędrzejek, Maciołki, Nadarzyn, Stefanówka i Turów. Walory przyrodnicze, krajobrazowe, klimatyczne, niska zabudowa Kobyłki pozwala na to, aby Miasto mogło w pełni wykorzystywać swoje niezaprzeczalne atuty do rozwoju turystyki, aktywnych form wypoczynku i rekreacji. Czynniki o charakterze społecznym, ekonomicznym oraz niski poziom edukacji i promocji wpływają negatywnie na ten potencjał.

Na poprawę tego stanu wpłynąć mogą działania promocyjne i edukacyjne, współpraca regionalna i międzynarodowa, wykorzystanie środków budżetu gminnego i pozyskanych z zewnątrz, poprawa komunikacji i rozwój bazy turystycznej.

Na Gminie spocznie obowiązek wytyczenia i realizacji najważniejszych celów i kierunków działań w zachowaniu dziedzictwa kulturowego.

Program Opieki nad Zabytkami pełni funkcję promocyjną i informacyjną, jest również raportem o stanie dziedzictwa kulturowego w Gminie oraz wskazuje działania zmierzające do jego poprawy. Jego zadaniem jest również promocja samej Gminy, której celem jest zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń. Realizacja zdefiniowanych i wytyczonych celów w tym zakresie powinna pomóc Miastu Kobyłka w zachowaniu dziedzictwa kulturowego. Działania te powinny być realizowane zgodnie z hierarchią i kontrolowane na każdym etapie.

Opracowała: mgr Olga Kitta

Źródła:

1. dokumenty gminne.

2. Internet:

- a) http://bip.mkidn.gov.pl/media/docs/Narodowa_Strategia_Rozwoju_Kultury.pdf
-Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 (Warszawa 2004),
- b) http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/polityka_rozwoju/srk_2020/strony/srk_2020_aktywne_spoleczenstwo_konkurencyjna_gospodarka_sprawne_panstwo_zostala_przyjeta_przez_rm_25092012.aspx – Strategia Rozwoju Kraju 2020;
- c) <http://www.mazovia.pl/wojewodztwo/strategia-rozwoju/>
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2020 (aktualizacja);
- d) <http://www.bip.mazovia.pl/unia-europejska/inne-programy/art,18,plan-zagospodarowania-przestrzennego-wojewodztwa-mazowieckiego-2004-r-.html>
-Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, 2004 r.;
- e) <http://fs.ngo.pl/x/430870;jsessionid=75A0BE49168395855E89DA8B0AA2EFFF>
Regionalny Plan Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013;
- f) <http://www.mazovia.pl/rozwoj-regionalny/dokumenty-strategiczne/art,340,wojewodzki-program-opieki-nad-zabytkami-na-lata-2012-2015-zostal-przyjety-przez-sejmik-wojewodztwa-mazowieckiego-uchwala-nr-4212-z-12-marca-2012-r-.html>
-Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2012-2015;
- g) <http://www.mwzk.pl/rejestr-i-ewidencja-zabytkow/447> --Rejestr i ewidencja zabytków nieruchomych Województwa Mazowieckiego;
- h) <http://www.mwzk.pl/rejestr-i-ewidencja-zabytkow/447> Rejestr i ewidencja stanowisk archeologicznych Województwa Mazowieckiego;
- i) <http://www.mwzk.pl/rejestr-i-ewidencja-zabytkow/447> -Wykaz Gminnych Ewidencji Województwa Mazowieckiego, listopad 2010;